

BIBLIOGRAFIA ADULTS

ALBOM, M. *Els dimarts amb Morrie. Un vell, un jove i la gran lliçó de la vida*. Barcelona: Empúries, 1998

En aquesta esplèndida obra, les últimes classes de Morrie, el vell professor que s'està morint, ensenyen a Mitch, el seu antic alumne, el valor de les paraules, la riquesa de les emocions, el plaer de la ironia, la dignitat de l'home. Es tracta d'un relat emocionant i verídic que explica amb senzillesa i naturalitat una situació límit però inevitable: la mort.

BUCAY, Jorge. *El camino de las lágrimas*. Barcelona: Grijalbo, 2003

El camino de las lágrimas és, per a Jorge Bucay, "el más duro de los caminos". El sender del dolor, del dol i de les pèrdues. I amb tot, un camí imprescindible. Aquest llibre és un clàssic del camí de l'autosuperació i una referència vàlida per a totes aquelles persones que han passat per una pèrdua o estant vivint un dol. Com un full de ruta que ens acompanya i ens consola.

DE LA HERRÁN, Agustín. y otros. *¿Todos los caracoles se mueren siempre? Cómo tratar la muerte en educación infantil*. Madrid: Ediciones de la Torre, 2000

Aquest text es presenta com un material curricular útil no tan sols per a mestres sinó per a tots els professionals de l'Educació Infantil i totes les persones interessades en ella. Els autors pretenen oferir pautes per al disseny i desenvolupament curricular, tant des d'una perspectiva preventiva com pal·liativa. Amb aquest projecte, culturalment innovador, volen treballar un àmbit abandonat o relegat; la seva atenció pedagògica, des dels primers anys, és fonamental.

DE LA HERRÁN, Agustín. y CORTINA, Mar. *La muerte y su didáctica*. Madrid: Editorial Universitas, S.A., 2006

Aquest llibre ofereix recursos metodològics i activitats concretes per les etapes d'educació Infantil, Primària i Secundària. Els autors tenen un llarg recorregut en el tema de l'educació per la mort. De la Herrán és professor del departament de didàctica de la UAM i Cortina és mestra i psicòloga i presidenta de l'Asociación Española de Tanatologia.

ESQUERDA, Montse i Agustí, Anna. *El nen i la mort*. Barcelona: Pagès Editors, 2010

Un llibre que pretèn explorar l'univers del nen en relació amb la mort i les seves reaccions davant la pèrdua d'una persona estimada. Alhora, ofereix eines per acompanyar-lo i ajudar-lo a elaborar els seus dolors.

GABRIEL, X. i altres. *La muerte digna. 10 reflexiones sobre la eutanasia*. A Coruña: Spiralia, 2007

Aquest és un recull de les aportacions de diferents persones que, des de diversos àmbits professionals, reflexionen sobre l'eutanàsia. S'aborda la qüestió des de diverses perspectives: sociològica, filosòfica, ètica, teològica, psicològica, mèdica i jurídica. La seva lectura ajuda a aprofundir en el debat i trobar fonaments per argumentar les diverses opinions.

GEA, Alfons. *Acompanyat en la pèrdua*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006

L'autor d'aquest llibre, teòleg, educador i psicopedagog, està vinculat des de fa anys a la Funerària Municipal de Terrassa. L'any 1999, aquesta funerària posava en marxa un servei inèdit fins aleshores "Servei d'acompanyament en el Dol". L'any 2001 es creaven els grups de Dol i al 2004 s'organitza el curs "Acompanyament en el Dol". En tots aquests serveis sempre hi està vinculat Alfons Gea. Aquest llibre és la transcripció del contingut d'un dels onze cursos que s'han fet fins ara. Una eina útil per a professionals de diversos sectors: sanitari, social, educatiu i altres.

HENZEZEL, Marie. *La mort íntima*. Barcelona: Columna, 1996

L'autora d'aquest llibre treballa com a psicòloga en una unitat de cures pal·liatives, on els qui es troben a la fi de la vida són acollits i acompanyats per tot un equip mèdic i psicològic. Marie de Hennezel ens narra les seves vivències i experiències en el contacte que ella estableix dia a dia amb els "moribunds", i que li ha permès de descobrir en aquesta experiència tan dolorosa l'autenticitat de la vida.

HUISMAN-PERRIN, E. *La muerte explicada a mi hija*. Barcelona: El Aleph, 2003

L'autora és professora de Filosofia d'un Institut d'Educació Secundària de París. En aquest llibre intenta demostrar que dialogar amb un infant sobre la mort és una forma de mantenir-se a la vora de la vida. Mira, a través del diàleg, de fer un discurs tranquil·litzador.

IRUBURU, M. *Con voz propia*. Madrid: Alianza Editorial, 2005

Aquest és un llibre que es converteix en una eina necessària per a totes aquelles persones que pateixen malalties greus i també per als seus familiars perquè informa d'una manera clara i directa dels drets dels malalts. En una cultura sanitària on encara es produeixen sovint les actuacions que no respecten l'autonomia del pacient és necessari estar ben informat per afrontar la malaltia, que ja en si mateixa és sempre com la defineix l'autora "un terreny minat, una realitat plena de trampes i patiment soterrat".

KROEN, W. *Cómo ayudar a los niños a afrontar la pérdida de un ser querido. Un manual para adultos.* Barcelona: Oniro, 2002

En un llenguatge clar i concís, l'autor d'aquest llibre ofereix excel·lents *pistes* per poder oferir consol i sòlids consells als adults que es trobin en situació d'ajudar un infant a afrontar la mort d'un ésser estimat. Il·lustrar amb anècdotes sobre casos reals, el llibre explica com els infants perceben la mort i reaccionen enfront d'ella. L'autor també ens descriu estratègies concretes per orientar-los i recolzar-los durant el procés de dol.

KÜBLER-ROSS, Elisabeth. *Los niños y la muerte.* Barcelona: Luciérnaga, 1996

Aquesta doctora en Medicina i Psiquiatria va treballar durant una dècada amb infants malalts i amb les seves famílies. D'una forma planera, en aquest llibre ens explica les pors, els dubtes i l'angoixa dels nens malalts i les seves famílies davant la proximitat de la mort.

LUKAS, E. *En la tristeza pervive el amor.* Barcelona: Paidós, 2002

L'autora d'aquest llibre, psicòloga clínica i psicoterapeuta, va ser deixeble de Viktor Frankl, fundador de la logoteràpia. Per a ella, "Viure *per dir adéu* significa viure sense por a la mort, sense desesperació ni tragèdies. És a dir, saber acceptar amb alegria la vida, tal com se'ns presenta, permanentment conscients que, en aquest món transitori, podem gaudir d'uns valors que la mort és incapaç de destruir".

MÈLICH, Joan C. *Filosofía de la finitud.* Barcelona: Herder, 2002

Al llarg d'aquest llibre, Joan-Carles Mèlich posa un èmfasi especial en comunicar-nos que en tot el que fa referència a l'ésser humà sempre hi intervenen l'espai i el temps, és a dir, la finitud. El mestre, l'educador, ha de donar testimoni de la vulnerabilitat i contingència pròpies de la condició humana. Sense aquest testimoni, afirma l'autor, l'educació pot arribar a ser un instrument al servei del totalitarisme. Per això, una filosofia de la finitud és sobretot una crítica radical del poder.

NEIMEYER, R. *Aprender de la pérdida.* Barcelona: Paidós, 2002

L'autor és professor del Departament de Psicologia de la Universitat de Memphis. L'autor s'ha fet el propòsit d'oferir un llibre que no sigui excessivament senzill, ni redactar un text dirigit només a professionals. I el resultat és força encertat. Rigorós i entenedor. Qüestiona les teories tradicionals i en proposa de noves i posa exemples d'històries reals de persones que s'esforcen per superar les seves pèrdues.

NOLLA, Anna (2008): *Del viure i del morir. Propostes per acostar-nos a l'experiència de la finitud.* Barcelona: Rosa Sensat

La finalitat d'aquest llibre és oferir recursos als educadors per reflexionar i parlar sobre l'experiència del viure i del morir. Es presenten 30 propostes de treball dirigides a les tres etapes educatives: Educació Infantil, Primària i ESO.

PÀMIES, Teresa. *Convivre amb la mort.* Barcelona: Empúries, 2003

L'autora aborda la mort amb una mirada lúcida i serena, com un procés natural que forma part, des del moment de néixer, de la nostra vida. En aquest llibre recull pensaments que filòsofs i poetes de tots els temps han escrit sobre la mort. La gran lliçó que ens espera és que aprendre a conviure amb la mort vol dir, també lluitar-hi sense deixar mai de viure la vida amb plenitud.

POCH, Concepció. *De la vida i de la mort.* Barcelona: Claret, 2006

Vida i mort, mort i vida, dues cares d'una mateixa moneda. Sembla que la societat occidental només vulgui la "cara" i intenti ignorar l'existència de la "creu". Aquest llibre parla del sentit de la vida i del sentit de la mort, i ofereix alhora un seguit de propostes didàctiques per a treballar a l'escola i a casa, amb l'objectiu de desenvolupar una *pedagogia de la vida i de la mort* que ajudi a créixer als nostres infants i adolescents.

POCH, Concepció. *Cartorce cartas a la muerte.* Barcelona: Paidós, 2005

L'autora, llicenciada en Filosofia i màster en Psicopedagogia, pertany al grup d'Educació en Valors de l'Institut de Ciències de l'Educació de l'UAB. En aquest llibre, amb un estil senzill i intimista, va mostrant els seus sentiments, des de l'humor, la tristesa, la ironia i la ràbia per explicar que per viure amb sentit, la mort s'ha de tenir present.

POCH, Concepció i HERRERO, Olga. *La muerte y el duelo en el contexto educativo.* Barcelona: Paidós, 2003

En educació cal estar atents al patiment provocat per la mort d'un ésser estimat. Cada vegada més, mestres, pedagogs, psicòlegs i pares tenen consciència de la necessitat de tractar el tema de la mort i el dol, en diferents contextos educatius. Les autores proposen un recorregut de reflexions i respostes a un munt d'interrogants que sorgeixen en el dia a dia, a l'escola i a casa, amb l'intenció de contribuir a omplir l'espai educatiu sobre la pedagogia de la vida i de la mort.

POCH, Concepció. *Pèrdues i dols*. Barcelona: Octaedro, 2013

Amb la lectura d'aquest llibre es constata que el dol per la pèrdua no arriba només amb la mort dels éssers estimats i la seva absència, sinó que al llarg de la vida hem d'anar aprenent a conviure amb el dolor que generen determinades experiències vitals. És per això que llegint aquestes pàgines ens sentirem una mica acompanyats i tindrem a l'abast alguns recursos per fer més lleuger i assequible aquest aprenentatge per viure amb més senzillesa i serenor.

SERRA, Xusa. *I jo, també em moriré?* Barcelona: Columna, 2014

Ensenyar als més petits de casa a viure assaborint cada instant, a expressar els seus sentiments o a acomiadar-se d'algú que s'ha mort és una tasca que primer hem d'aprendre nosaltres, els grans. Això és el que pretén Xusa Serra –infermera especialitzada en processos de dol–, amb un llibre en què ens dona les claus per ajudar els nostres fills a desenvolupar eines emocionals per afrontar una mort, una separació, una malaltia greu, i arribar a l'edat adulta sabent gestionar les pèrdues de qualsevol tipus.

TIZÓN, J.L. *Pérdida, pena, duelo*. Barcelona: Fundació Vidal i Barraquer/ Paidós, 2004

L'autor és psiquiatra, psicòleg i psicoanalista i director de la Unitat de Salut Mental de l'Institut Català de la Salut. També imparteix l'assignatura "Dol i Psicopatologia" a l'Institut de Salut Mental de la Fundació Vidal i Barraquer. En aquest llibre trobem un treball exhaustiu sobre la pèrdua i el dol.

TORRALBA, Francesc. *El sofriment, un nou tabú?*. Barcelona: Claret, 1995

Igual que la mort, el sofriment és un tabú a la nostra societat. I tot i així, en un moment o altre de la nostra vida, l'experiència del sofriment ens acompanya a través de la malaltia, la vellesa, la mort de persones a qui estimem. En aquest llibre, Francesc Torralba, doctor en Filosofia i Teologia, ens demostra que del sofriment també en podem aprendre, a través dels valors que genera.

TORRALBA, Francesc. *Planta cara a la mort*. Barcelona: Ara llibres, 2008

Aquest és un llibre transgressor que explora una qüestió políticament i socialment incorrecte: la mort.

REVISTA GUIX N° 12. Març-abril de 2003 i REVISTA AULA N° 122. Juny de 2003: Són dos monogràfics que aborden aquesta temàtica d'una forma global però suficientment aprofundida per deixar les idees clares. La revista guix està dirigida a mestres d'EI i la revista Aula a mestres d'EP.

Monogràfic de la revista **CUADERNOS DE PEDAGOGIA**, març de 2009, n° 388: **la muerte y el duelo**

En aquestes enllaços podeu consultar recursos educatius relacionats amb la mort i el dol en l'àmbit educatiu:

<http://www.xtec.cat/crp-santcugat/maletadidacticadol.htm>

<http://www.xtec.cat/crp-badalona/recursos/dol/>

Alfinlibros.com és una **llibreria online** especialitzada en llibres sobre acompanyament a malalts, cures paliatives, mort i dol i altres pèrdues com la separació i el divorci.

<http://www.alfinlibros.com/cas/index.php?op=1&pg=portada>

Recursos en xarxa

- [Art i absència](#)
- [Pedagogia del dol "el fràgil art de la tendresa"](#)
- [Projecte "Posa't al seu lloc"](#)
- [El vol de la papallona](#)
- [Ara sí que sé](#)

A càrrec de Concepció Poch i Anna Nolla

Maig 2014